

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ІСТОРІЯ НАУКИ І ТЕХНІКИ»

Компонента освітньої програми – *обов'язкова*

Освітньо-професійна програма	Культурологія
Спеціальність	034 Культурологія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Мова навчання	українська
Профайл викладача	Рупташ Ольга Василівна – зав. каф. філософії та культурології, д.ф.н., доцент; https://philcult.chnu.edu.ua/spivrobitnyky/zaviduvach/
Контактний тел.	+380505791163; 0372-584878
E-mail:	o.ruptash@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2102
Консультації	очні: вівторок з 13.00 до 14.00 онлайн: за попередньою домовленістю

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ – формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про розвиток науки і техніки як історико-культурних явищ і розвиток навичок аналітичного, критичного і системного мислення.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	разом	у тому числі			разом	у тому числі		
		лек	сем	с.р.		л	сем	с.р.
Змістовий модуль 1: НАУКА ЯК ЧАСТИНА ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ								
Тема 1. Історія науки і техніки: сфера дослідження	8	1	1	6				
Тема 2. Історія науки в докласичний період. Витоки науки і техніки	12	2	2	8				
Тема 3. Зміна світоглядних парадигм і способів пізнання в епоху Відродження і Новий час	12	2	2	8				
Тема 4. Науково-технічні досягнення у XVIII ст. Промислова революція	12	2	2	8				
Разом за ЗМ1	44	7	7	30				
Змістовий модуль 2. Основні напрямки класичної науки								
Тема 5. Епоха науки	10	2	2	6				
Тема 6. Основи хімії, біології та фізіології	12	2	2	8				
Тема 7. Розвиток знань про специфіку людського буття	12	2	2	8				
Тема 8. Некласичний період в розвитку науки	12	2	2	8				
Разом за ЗМ 2	46	8	8	30				

Усього годин	90	15	15	60				

№	ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
1	Наука і історія науки 1.Предмет, завдання і специфіка історії науки і техніки. 2.Наука як тип світогляду. Взаємодія з іншими типами світогляду (міфологічний, релігійний, філософський). 3.Функції та роль науки і техніки в житті людини і суспільства. 4.Методи історико-філософського дослідження науки і техніки.
2	Історія науки як історія розв’язання теоретичних і практичних проблем 1. Соціокультурні передумови становлення наукового пізнання у стародавньому світі. 2. Іонійський, Афінівський та Олександрійський етапи розвитку науки. 3. Розвиток науки і техніки у Візантії та країнах арабського Сходу. 4. Патристика як вишкіл абстрактно-теоретичного мислення. 5. Схоластична наука у західній Європі.
3	Зміна світоглядних парадигм і способів пізнання в епоху Відродження і Новий час 1.Леонардо да Вінчі – вісник епохи мистецтва в науці. 2.Науково-технічні досягнення епохи Відродження. 3.Проблеми методології наукового пошуку: Ф.Бекон і Р.Декарт. 4.Загальна характеристика гуманітарних наук в епоху Відродження. 5.Науки про життя (У.Гарвей, Ф.Реді).
4	Науково-технічні досягнення у XVIII ст. Промислова революція 1.Соціально-економічні та світоглядні передумови промислової революції. 2.Промислова революція як перехід від ручної техніки до машинної. Створення першої парової машини. Дж.Ватт. 3.Нові види транспорту і зв’язку. 4.Соціальні наслідки промислової революції: урбанізація, поява нових суспільних класів.
5	Класична механіка і термодинаміка. Електрика, магнетизм і оптика. 1.Математичні основи механіки. 2.Вимірювання теплоти. Закони термодинаміки. 3.Початок теорії електрики (Епінус, Кулон). 4. Електричний струм: а)магнітна дія струму (Ерстед, Ампер); б)теплова дія електричного струму. 5.Електромагнітне поле і хвилі. 6.Основні теорії пояснення природи світла.
6	Виникнення хімічної та біологічної наук 1.Становлення нової науки: від алхімії до хімії 2.Періодична система елементів Менделєєва. 3.Проблема систематизації живих організмів та їх історичного розвитку. 4.Дослідження у галузі фізіології.
7	Розвиток знань про людину в різноманітних соціальних сферах 1.Всесвітня історія і суспільний прогрес: теоретичні роздуми. 2.Започаткування етнографічних досліджень. 3.Політичні вчення: утопізм та реалізм. 4.Економіка і політика як сфери наукового пізнання (А.Сміт – Дж.Ст.Мілл – К.Маркс. 5. О.Конт і Г.Спенсер – “батьки” соціології.

№	ПРОБЛЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
1	Наука і техніка в структурі світоглядного самовизначення людини
2	Епоха релігії: суперечності розвитку науково-технічного знання

3	Академії і наукові співтовариства
4	Науково-технічні досягнення у ХУІІІ ст. Промислова революція
5	Значення теплових явищ для розвитку науки
6	Основи хімії, біології та фізіології
7	Перспективи розвитку знань про людину і світ
8	Мегасвіт. Біосфера і людина в історії науки і техніки

МЕТОДИ, ФОРМИ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Використовуються такі **методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності**:

- вербальні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо);
- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали тощо);
- інтерактивні методи (робота в малих групах, проблемно-пошуковий метод, ситуаційний аналіз);
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни;
- робота з різними джерелами інформації: історичними, історико-філософськими працями, навчально-методичною, науковою літературою та інтернет-ресурсами;

а також **методи активізації та мотивації навчально-пізнавальної діяльності**.

Для викладання навчальної дисципліни можуть використовуватися такі **освітні технології**:

- онлайн-платформа для навчання **Moodle** надає здобувачам доступ до навчально-методичних матеріалів курсу (лекції, презентації, відео, наукові публікації, завдання, інструменти для оцінювання (тести) та форуми для обговорень;
- платформа для веб-конференцій **Google Meet** (у разі потреби) дозволяє студентам і викладачу спілкуватися дистанційно в режимі реального часу. Викладач може проводити лекції, семінари, задавати питання, обговорювати кейси та спілкуватися зі здобувачами;
- **мобільні додатки (Viber)** забезпечують швидкий зв'язок між здобувачами та викладачем;
- **(онлайн)презентації**, створені викладачем або іншими експертами з курсу. Вони включають: пояснення термінів, концепцій, приклади для кращого розуміння та засвоєння матеріалу;
- графічні інструменти та **візуалізація** (діаграми, схеми та ілюстрації) допомагають унаочнити й зробити більш доступними для розуміння та запам'ятовування історико-філософські поняття, концепції, методи тощо.

Ці технології можуть використовуватися окремо або в поєднанні.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Засоби діагностики успішності навчання

Для **поточного контролю**: заслуховування доповідей та повідомлень на семінарських заняттях, термінологічні диктанти, тести, виступи під час дискусії.

Для **контролю самостійної роботи**: тестування, усні та письмові аналітичні й реферативні доповіді / порівняльні таблиці / конспекти, есе.

Для **підсумкового контролю**: залік.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів за залік	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль 1 (max 30 балів)				Змістовий модуль 2 (max 30 балів)					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	max 40	max 100
7	7	8	8	7	7	8	8		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за шкалою європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС).

Усні відповіді студентки/студента на **заліку** оцінюється за такою шкалою:

25-30 балів – високий (творчий) рівень навчальних досягнень студентки/студента характеризується засвоєнням не лише суттєвих ознак категорій і понять, а й розумінням їхніх зв'язків з іншими; знання узагальнені, системні, студент/ка здатні використовувати їх у нестандартних ситуаціях; у розумінні та викладі навчального матеріалу студент/ка виявляє науковий підхід і творчі здібності, всебічне, систематичне й глибоке знання матеріалу; студент/ка вміє визначати і виокремлювати смислові та методологічні відмінності предметів мислення, зіставляти різні наукові підходи і культурні традиції, встановлювати їх особливості; демонструє обізнаність у головних періодах розвитку наукових ідей, специфіці розв'язання проблем у різні періоди історії; відповідає упевнено, не прив'язана/ий до записів; відповіді на питання вичерпні, вирізняються повнотою і точністю використаних термінів, матеріал викладається послідовно й логічно; студентка/студент вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача. (Викладач має право поставити до трьох питань за змістом навчальної програми дисципліни, а не лише за темою питань, сформульованих у білеті).

19-24 балів – достатній (конструктивно-варіативний) рівень навчальних досягнень характеризується знанням суттєвих ознак понять і категорій, студентка/студент вільно оперує ними, тобто відтворює стандартний перелік відомостей про періоди розвитку історії науки і техніки, ключові події, теорії, школи тощо, однак їхнє розуміння не пов'язане в цілісну картину, знання не узагальнені, студентка/студент не вміє переносити їх і використовувати в інших ситуаціях, при цьому виявляє досить повні знання матеріалу, не припускається у відповідях суттєвих неточностей, засвоїла/в основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, іноді послуговується попередніми записами, дає повні відповіді на додаткові запитання викладача.

11-18 балів – середній (репродуктивний) рівень навчальних досягнень: студентка/студент знає основні ознаки поняття чи категорії, здатна/ий відтворити основні відомості про історичні періоди розвитку науки і техніки, наукові теорії, персоналії, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності, виявляє знання та вміння, достатні для подальшого навчання і роботи за спеціальністю; увага студентки/студента прикута до записів, зроблених під час підготовки до усної відповіді; студентка/студент припускається помилок, відповіді не повно розкривають теоретичні і практичні проблеми та шляхи їхнього розв'язання; відповідає на додаткові поставлені запитання з помилками, однак спроможна/ий за допомогою викладача виправити їх.

1-10 балів – низький (рецептивно-продуктивний) рівень навчальних досягнень характеризується дифузно-розсіяним уявленням про категорії та поняття, на основі яких студентка/студент відрізняє їх від інших; студентка/студент відповідає, читаючи зроблені під час підготовки до усної відповіді записи, без допомоги яких у матеріалі орієнтується слабо, допускає принципові помилки; відповідає на додаткові поставлені запитання тільки за допомогою підказок викладача, відповіді не розкривають сутність проблем, сформульованих у питаннях.

0 балів – студентка/студент не розкриває сутність проблем, сформульованих у білеті, або торкається питань поверхово чи фрагментарно, не розкриваючи їх сутності. На додаткові запитання викладача відповісти не може.

Загальна оцінка знань і вмінь студентки/студента виставляється за суму балів за змістові та підсумковий модуль і не може перевищувати 100 балів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	зараховано
80-89	B	

70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Відповідно до «Положення про взаємодію формальної та неформальної освіти, визнання результатів навчання (здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, у системі формальної освіти) ЧНУ» https://drive.google.com/file/d/1O7Chn1UqlqjW_JjybxDr-syswxxHuGOn/view у процесі вивчення дисципліни здобувачу освіти може бути зараховано до 25% балів, отриманих за результатами неформальної та / або інформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці курсу.

ПОЛІТИКИ КУРСУ

Під час вивчення дисципліни варто спиратися на конспекти лекцій, текстові, аудіо- та відео матеріали для самостійної роботи, рекомендовану основну літературу та список першоджерел. Вітається використання інших джерел з альтернативними поглядами на ті чи ті питання задля формування продуктивної дискусії з проблем навчальної дисципліни.

Високо оцінюється **прагнення студентів**:

- ✓ регулярно відвідувати заняття;
- ✓ плановірно та систематично засвоювати навчальний матеріал;
- ✓ активно працювати на семінарах: брати участь в обговоренні дискусійних питань;
- ✓ доповіді мають бути змістовними та самостійно підготовленими;
- ✓ повною мірою долучатися до активних форм навчання;
- ✓ виконувати завдання в системі Мудл у встановлені терміни;
- ✓ дотримання навчальної етики.

Обов'язковою вимогою є дотримання норм академічної доброчесності.

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співпраці та **академічної доброчесності**. Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу під час вивчення навчальної дисципліни регламентовано:

- ✓ «Етичним кодексом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivets_koho-natsionalnoho-universytetu.pdf
- ✓ «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahi_at-2023plusdodatky-31102023.pdf

Студенти, як і викладачі, несуть особисту відповідальність за випадки порушення відповідних норм, враховуючи плагіат, списування, підказування тощо. У разі виявлення академічної недоброчесності вперше – бали, зараховані студентам за виконане завдання, скасовуються. Повторна практика недоброчесності призводить до анулювання нарахованих за виконанні попередні види роботи з НД балів.

Використання електронних додатків на основі ШІ вітається як сучасний інструмент для самоосвіти і виконання окремих завдань, які не передбачають самостійної усної чи письмової відповіді студентки/а на поставлене питання чи розв'язання тестового завдання, самостійного прочитання філософських праць, їхнього аналізу, розуміння та авторського (творчого) викладу результатів такої роботи студенткою/ом. У всіх інших випадках використання таких додатків без чіткого зазначення як і з якою метою вони використовувалися вважається порушенням норм академічної доброчесності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бесов Л.М. Історія науки і техніки. 3-є вид., переробл. і Харків: НТУ "ХПІ", 2004. 382 с. URL : [https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Articles/int/%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%B2%20%D0%9B.%D0%9C.%20-%20%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D0%B8%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20\(2005\).pdf](https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Articles/int/%D0%91%D0%B5%D1%81%D0%BE%D0%B2%20%D0%9B.%D0%9C.%20-%20%D0%98%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D0%B8%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20(2005).pdf)
2. Історія науки і техніки [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ф-т історії, політології та нац. безпеки, Каф. історії України та археології, Бібліотека ; укладач Л. Дейнека ; упоряд. І. Рудянин. Електрон. текст. дані. Луцьк, 2021. 131 назва. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19466/1/history_science.pdf
3. Історія науки і техніки [журнал]. Київ: ДУІТ, 2013–2024. URL : <https://www.hst-journal.com/index.php/hst/issue/archive>
4. Історія науки й техніки : навч. посіб. / Р. В. Гула, І. Г. Передерій, О. В. Вітринська, Л. Б. Гаращенко. К. : «Каравела», 2020. 240 с. URL : <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/6703/1/%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%9E%D0%A0%D0%86%D0%AF%20%D0%9D%D0%90%D0%A3%D0%9A%D0%98%20%D0%99%20%D0%A2%D0%95%D0%A5%D0%9D%D0%86%D0%9A%D0%98.pdf>
5. Історія науки і техніки : навч.-метод. матеріали для студ. / І. К. Лебедєв, Л. Р. Ігнатова, А. І. Махінко ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 128 с. URL : <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/3f4a34e5-0130-46fa-af67-d9e342d9b33a/content>
6. Ларін А. О. Історія науки і техніки : підручник. Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 294 с. URL : https://web.kpi.kharkov.ua/ukin/wp-content/uploads/sites/195/2021/10/Book_2021_Larin_Istoriia1.pdf
7. Мельник О. О., Лобода О. І. Історія науки і техніки: Навчальний посібник. Мелітополь: ФО-Одноріг Т. В., 2018. 304 с. URL : <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/9736/1/np-istorija-nauky-i-tehniky-15-06-2018.pdf>

*Детальна інформація щодо вивчення курсу «Історія науки і техніки» висвітлена у
робочій програмі навчальної дисципліни*

<https://philcult.chnu.edu.ua/media/puamurcq/istoriia-nauky-i-tehniky.pdf>